CZU: 331.4:314.74(478) **https://doi.org/10.59295/sum8(188)2025_31**

CONDIȚIILE DE MUNCĂ PRECARE ȘI INTENȚIILE DE MIGRAȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: O ANALIZĂ TEORETICO-METODOLOGICĂ

Aurelia MAMOLEA,
Universitatea de Stat din Moldova

Migrația internațională constituie unul dintre fenomenele sociale majore care au marcat Republica Moldova în ultimele trei decenii, având un impact semnificativ asupra pieței muncii, structurii demografice și dezvoltării sociale. Articolul analizează, din perspectiva teoretico-metodologică, relația dintre condițiile de muncă și intențiile de migrație în Republica Moldova. Pe baza unei studieri a literaturii și a analizelor secundare ale studiilor existente (fără date empirice proprii), lucrarea argumentează că factorii obiectivi ai calității locului de muncă (salarii, tipul contractului, protecție socială) trebuie analizați împreună cu factorii subiectivi (satisfacție percepută, percepția stabilității) în vederea explicării intențiilor de migrare. Rezultatele evidențiază rolul central al remunerării muncii și instabilității ocupaționale, diferențe de gen, vârstă și mediu de reședință (rural/urban) și limite metodologice recurente: dificultatea măsurării intențiilor, ponderea muncii informale și absența studiilor longitudinale. Concluzia subliniază necesitatea unor abordări mixte și a consolidării infrastructurii de date pentru fundamentarea politicilor publice orientate spre reducerea presiunilor migraționale.

Cuvinte-cheie: *piața muncii, emigrare, condiții de muncă, intenții de emigrare, Republica Moldova.*

PRECARIOUS WORKING CONDITIONS AND MIGRATION INTENTIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ANALYSIS

International migration is one of the major social phenomena that has shaped the Republic of Moldova over the past three decades, exerting a significant impact on the labor market, demographic structure, and social development. This article analyzes, from a theoretical and methodological perspective, the relationship between working conditions and migration intentions in the Republic of Moldova. Based on a review of the literature and secondary analyses of existing studies (without original empirical data), the paper argues that objective factors of job quality (wages, type of contract, social protection) must be considered alongside subjective factors (perceived satisfaction, perceived stability) in order to explain migration intentions. The findings highlight the central role of remuneration and occupational instability, as well as differences by gender, age, and place of residence (rural/urban), alongside recurring methodological limitations: the difficulty of measuring intentions, the prevalence of informal employment, and the absence of longitudinal studies. The conclusion emphasizes the need for mixed-method approaches and stronger data infrastructures to better inform public policies aimed at reducing migration pressures.

Keywords: *labor market, emigration, working conditions, emigration intentions, Republic of Moldova.*

Introducere

Migrația internațională reprezintă unul dintre fenomenele sociale importante care au influențat Republica Moldova în ultimii 30 de ani. După proclamarea independenței Republicii Moldova, migrația externă a devenit o caracteristică ce definește contextul social și economic, cu impact direct asupra pieței muncii, asupra structurii demografice și a dezvoltării societății. Potrivit studiilor, Republica Moldova se află printre țările de pe continentul european cu cele mai ridicate rate ale emigrației raportate la populația totală, iar remitențele sunt o parte semnificativă din Produsul Intern Brut. Deși până în prezent nu se cunoaște numărul exact al migranților din Republica Moldova, estimările oscilează între 130 084 persoane ca emigranți din Moldova în anul 2023, potrivit Biroului Național de Statistică [1], și 864 257 emigranți conform estimărilor UNDESA [2].

În acest context, înțelegerea factorilor care determină migrația rămâne un obiectiv central pentru cercetători și structurile de stat. Literatura de specialitate evidențiază importanța condițiilor de muncă drept unul

dintre principalii determinanți ai intențiilor de migrație. Salariile reduse, instabilitatea ocupațională, nivelul ridicat al muncii informale și accesul limitat la protecție socială sunt percepute de cetățenii moldoveni drept factori de „împingere" care stimulează emigrarea, în timp ce piețele muncii din statele Uniunii Europene oferă factori de „atracție", precum salarii mai mari, siguranță contractuală și oportunități de dezvoltare profesională.

Analiza migrației din Republica Moldova necesită însă nu doar o abordare descriptivă, ci și o încadrare teoretică și metodologică riguroasă. Cercetările realizate până în prezent au arătat că intențiile declarate de migrare sunt dificil de corelat cu deciziile efective, că indicatorii obiectivi privind condițiile de muncă nu cuprind factorii subiectivi. Totodată, lipsa studiilor longitudinale limitează capacitatea de a înțelege dinamica procesului migraționist. În aceste condiții, construirea unui cadru teoretico-metodologic solid devine o etapă necesară în cercetarea fenomenului.

Articolul de față se înscrie în această direcție și are ca obiectiv prezentarea unei analize teoretico-metodologice a legăturii dintre condițiile precare de muncă și intențiile de migrație din Republica Moldova. Lucrarea se bazează pe analiza literaturii de specialitate, a datelor și studiilor sociologice existente, și reprezintă o etapă intermediară în procesul de elaborare a cadrului conceptual și metodologic.

Metode și materiale aplicate

Articolul de față se bazează pe o analiză teoretico-metodologică, cu scopul de a vedea legăturile dintre condițiile precare de muncă și intențiile de emigrare din Republica Moldova.

Metoda utilizată este analiza literaturii de specialitate, a datelor și studiilor sociologice desfășurate în Republica Moldova, fără includerea de date empirice proprii. Articolul reprezintă o etapă intermediară de elaborare a cadrului teoretico-metodologic în cadrul cercetării doctorale.

Rezultate obținute și discuții

Primele încercări de a analiza și explica fenomenul migrației au fost notate încă la sfârșitul secolului al XIX-lea, în lucrările geografului Ernst G. Ravenstein. Analizând datele recensământului, Ernst G. Ravenstein a formulat „legile migrației" (1885-1889) [3], care sunt considerate drept primul cadru teoretic în acest domeniu. Observațiile autorului prezentau câteva regularități: migrația avea loc pe distanțe scurte; cele mai mari fluxuri de migrație se realizau din mediul rural către cel urban; fiecare flux migratoriu era urmat de o contra-migrație; femeile migrau mai des pe distanțe scurte, în timp ce bărbații migrau mai des pe distanțe lungi. Deși aceste „legi ale migrației" nu explicau cauzele migrației, ele au deschis drumul către abordări teoretice ulterioare.

Una dintre cele mai vechi și influente explicații ale perspectivei asupra migrației se regăsește în teoria push-pull, formulată la început de Everett S. Lee în 1966 [4]. Spre deosebire de Ernst G. Ravenstein, care a observat tipare empirice, Everet S. Lee a încercat să construiască un cadru conceptual mai general. Potrivit teoriei, migrația este explicată prin factori „de împingere" (șomaj, sărăcie, instabilitate) și „de atracție" (oportunități mai bune de muncă, salarii mai mari, stabilitate).

O altă teorie care a dominat explicațiile procesului de migrațiune este teoria neoclasică, care pornește din economia dezvoltării, și are contribuții esențiale de la W. Arthur Lewis (1954) [5], John R. Harris și Michael Todaro (1970) [6], dar și alți economiști din școala neoclasică. Ea a fost formulată pe două niveluri: macro și micro. La nivel macro, migrația este explicată prin diferențele de salarii și oportunități de ocupare între diferite regiuni și țări, forța de muncă deplasându-se din zone cu salarii mici către cele cu salarii ridicate, până la echilibrarea pieței muncii. La nivel micro, indivizii decid să migreze în urma unui calcul rațional, astfel încercând să își maximizeze venitul și utilitatea personală. Indivizii compară costurile migrației, inclusiv cele de transport, adaptare, bariere culturale și riscuri, cu beneficiile anticipate, precum venituri mai mari, condiții mai bune de muncă și trai. În această ecuație, dacă beneficiile depășesc costurile, migrația are loc.

Fenomenul migrațional din Republica Moldova a căpătat o amploare considerabilă în prima jumătate a anilor 1990, imediat după proclamarea independenței Republicii Moldova și destrămarea Uniunii Sovietice. Migrarea a fost cauzată de o criză economică acută, caracterizată prin scăderea producției industriale, creșterea șomajului și scăderea puterii de cumpărare. În aceste condiții, tot mai mulți cetățeni au început să

plece peste hotare în scop de muncă, la început migrând către Federația Rusă sau alte state din fosta Uniune Sovietică, unde barierele lingvistice și culturale erau mai puțin simțite, iar cererea de muncă necalificată era ridicată. Această etapă a fost adesea descrisă în literatura de specialitate drept migrație de supraviețuire.

Începând cu anii 2000, odată cu liberalizarea regimurilor de viză în Uniunea Europeană, s-a produs o reorientare a fluxurilor migraționale către statele vest-europene. Italia, Portugalia, Spania și ulterior România au devenit principalele destinații pentru lucrătorii moldoveni, atrași de diferențialele salariale majore, de stabilitatea contractuală și de oportunitățile mai clare de integrare profesională. Ulterior, rețelele sociale formate de migranții stabiliți în aceste state au facilitat integrarea migranților noi veniți.

Anii 2010 s-a accentuat procesul de migrare a specialiștilor calificați, în mare parte către țările din Uniunea Europeană, mergând și ei către piețe de muncă mai stabile și mai bine remunerate comparativ cu Republica Moldova. Tot atunci, a luat amploare migrația în scop educațional, care într-o oarecare măsură se solda cu stabilirea reședinței și a vieții indivizilor în străinătate.

În ultimii ani, pandemia COVID-19 a generat o revenire parțială și temporară a migranților, dar și noi intenții de plecare după redeschiderea piețelor de muncă. Totodată, criza energetică și efectele războiului din Ucraina, început în anul 2022, au accentuat instabilitatea economică internă, precum și creșterea sentimentului de nesiguranță, menținând migrația drept una dintre principalele strategii de adaptare ale gospodăriilor la noile condiții.

Astfel, analiza istorică a procesului migraționist din Republica Moldova relevă că migrația masivă din țară nu poate fi explicată printr-un singur factor, ci printr-o combinație de elemente structurale - crize economice, instabilitate și salarii reduse pe plan intern - și oportunități externe - diferențe salariale, stabilitatea piețelor de muncă europene și rețelele de sprijin transnațional. Salariile scăzute, lipsa stabilității în muncă, rata ridicată a ocupării informale și oportunitățile limitate de avansare profesională au constituit, pentru moldoveni, factori constanți de „împingere”, care au alimentat și menținut fluxurile migraționale pe parcursul a peste trei decenii. În acest sens, analiza condițiilor de muncă nu este doar un element complementar, ci un factor de bază în înțelegerea intențiilor de migrație ale populației moldovenești, justificând necesitatea aprofundării acestui subiect în cercetările sociologice contemporane.

În ultimul deceniu, analiza migrației în Republica Moldova a cunoscut o dezvoltare semnificativă, reflectând importanța fenomenului pentru viața socială, economică și demografică a țării.

Atât teoria *push-pull*, cât și teoria neoclasică, au în centrul factorilor de emigrare deplasarea către salarii mai mari, maximizând astfel veniturile gospodăriei. Studiile realizate în Republica Moldova în domeniul migrației [7] [8], arată că moldovenii migrează pentru scopuri economice, în căutarea unor locuri de muncă stabile și mai bine plătite, pentru a îmbunătăți condițiile de trai ale familiei, reieșind din condițiile nefavorabile pe piața muncii locale.

Analiza datelor secundare disponibile permite conturarea unor tendințe relevante privind relația dintre condițiile de muncă și intențiile de migrație. În primul rând, nivelul de satisfacție față remunerarea muncii apare ca un determinant important. Respondenții care își doresc să emigreze, menționează ca primul factor de influență nemulțumirea față de salariu, de oportunitățile de muncă locale, precum și lipsa locurilor de muncă. În al doilea rând, se observă diferențe semnificative de gen. Femeile invocă mai frecvent necesitatea reîntregirii familiei, instabilitatea locurilor de muncă și lipsa protecției sociale ca factori determinanți ai intenției de plecare, în timp ce bărbații accentuează în special nivelul insuficient al veniturilor.

De asemenea, analiza relevă diferențe între generații. Tinerii cu vârste între 18 și 34 de ani percep migrația mai ales ca pe o oportunitate de dezvoltare profesională și personală, nu doar ca o oportunitate financiară. Adulții de 35+ ani sunt motivați mai ales de considerente financiare și de posibilitatea de a sprijini gospodăria, precum și beneficii posibile din sistemul medical în țara de destinație. Nu în ultimul rând, diferențele între mediul rural și cel urban conturează tipare distincte. În spațiul rural predomină motivațiile de supraviețuire, legate de oportunitățile economice limitate, în timp ce în mediul urban decizia de migrare este asociată mai ales cu mobilitatea educațională, cu dorința de a avansa în carieră și de a obține servicii sociale mai bune.

În ansamblu, aceste rezultate exploratorii confirmă ipoteza centrală conform căreia condițiile de muncă precare reprezintă un factor major al intențiilor de migrație, dar efectele lor sunt nuanțate în funcție de gen, vârstă și mediu de reședință.

Studierea cadrului metodologic utilizat în studiile locale despre migrație, evidențiază câteva aspecte esențiale. În primul rând, indicatorii obiectivi, precum nivelul salariului și a beneficiilor materiale, tipul contractului de muncă și programul de lucru, precum și accesul la serviciile de protecție socială, constituie o bază esențială pentru evaluarea condițiilor de muncă. Totuși, acești indicatori nu reflectă dimensiunile subiective ale experienței ocupaționale. Percepțiile privind stabilitatea locului de muncă, oportunitățile în carieră, gradul de satisfacție cu condițiile de muncă, echilibrul dintre viața personală și cea profesională se dovedesc a fi printre factorii decisivi în decizia de emigrare.

În al doilea rând, se atestă dificultăți în măsurarea intențiilor de emigrare. Întrebările directe utilizate frecvent în sondaje oferă informații utile, dar deseori limitate, deoarece intențiile declarate nu se transformă întotdeauna în comportamente reale. Întrucât sondajele nu au capacitatea de a cuprinde decizii fixe, o mare parte din cei care manifestă intenții de emigrare, se bazează pe opinii de moment. Decizia de a migra este influențată inclusiv de factori imprevizibili, precum politici de migrație, schimbări economice personale sau naționale, sau evenimente familiale care pot modifica neprevăzut planurile de migrare ale indivizilor.

În al treilea rând, specificul pieței muncii din Republica Moldova, unde o pondere semnificativă a populației este angajată informal (16,6% din totalul persoanelor ocupate în anul 2025, conform BNS), complică considerabil analiza statistică. Munca neoficială sau cu venituri nedeclarate poate fi cu greu și cu o marjă semnificativă de eroare, de cuantificat în cadrul sondajelor, ceea ce reduce din acuratețea indicatorilor. În acest context, metodele calitative de cercetare, precum interviurile aprofundate, focus grupurile și studiile de caz, devin o componentă necesară pentru completarea și nuanțarea rezultatelor cantitative.

În al patrulea rând, lipsa studiilor longitudinale în Republica Moldova reprezintă o limitare considerabilă. Majoritatea cercetărilor existente sunt de tip transversal (cross-sectional) și surprind situația într-un moment fix, fără a putea urmări, la nivel de individ, transformarea intențiilor în comportamente efective de migrare. Din acest motiv, procesul dinamic al mobilității rămâne insuficient documentat, ceea ce complică procesul de formulare a unor politici publice fundamentate pe date solide.

Surprinzând situația într-un moment fix, fără a putea urmări transformarea intențiilor în comportamente efective de migrare. Din această cauză, procesul dinamic al mobilității rămâne insuficient documentat, ceea ce îngreunează formularea unor politici publice fundamentate pe evidențe solide.

Concluzii

Analiza desfășurată în cadrul acestui articol confirmă că migrația din Republica Moldova este un fenomen complex, determinat de factori economici și sociali, în care condițiile de muncă joacă un rol de bază. De-a lungul ultimilor 30 de ani, migrația a fost cauzată de crize economice și precaritatea pieței muncii interne. Rezultatele obținute arată că intențiile de emigrare nu pot di explicate doar prin indicatori obiectivi, dar și prin factori subiectivi, care sunt greu de măsurat și pot evolua rapid. În același timp, diferențele de gen, vârstă și mediu de reședință influențează asupra motivațiilor de migrare

Din considerente metodologice, lucrarea de baza subliniază importanța combinării indicatorilor obiectivi și subiectivi în studiul migrației, dificultatea măsurării intențiilor de emigrare prin întrebări directe, limitele generale de ponderea considerabilă a muncii informale, precum și lipsa studiilor longitudinale la nivel național. În aceste condiții, utilizarea metodelor mixte de cercetare, care să îmbine cercetările calitative cu cele cantitative, precum și analiza statisticilor oficiale, rămâne esențială pentru obținerea unei imagini mai ample asupra fenomenului migrației.

Lucrarea de față reprezintă o etapă intermediară în procesul de creare a cadrului teoretico-metodologic pentru cercetarea doctorală. Contribuția sa constă în evidențierea importanței condițiilor precare de muncă în analiza intențiilor de migrație și în identificarea principalelor provocări metodologice în cercetarea fenomenului de migrație. Cercetările viitoare ar trebui să acorde o atenție sporită studiilor longitudinale, analizelor comparative regionale și cercetării amănunțite a percepțiilor subiective ale indivizilor, pentru a fundamenta mai bine atât literatura de specialitate, cât și politicile publice ce au scopul de a reduce fluxurile migraționale.

Referințe bibliografice:

1. Biroul Național de Statistică. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/34 (Accesat 29.09.2025.)
2. Moldova - Prague Process. Disponibil: https://www.pragueprocess.eu/en/countries/884-moldova?ml=1&tmpl=component&utm [Accesat: 12.09.2025]
3. RAVENSTEIN, E. G. The Laws of Migration: Second Paper. *Journal of the Royal Statistical Society,* vol 52, no. 2, pp. 241–305. Disponibil: https://doi.org/10.2307/2979333 [Accesat: 15.08.2025]
4. LEE, E.S. A *Theory of Migration. Demography*, vom 3, no. 1, pp. 47-57. ISSN: 0070-3370 , 1533-7790
5. LEWIS, W. A. Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. *The Manchester School,* vol 22, no 2, pp. 139–191. Disponibil: https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x [Accesat: 15.08.2025]
6. TODARO, M. P. A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. *The American Economic Review*, vol 59, no 1, pp. 138–148. Disponibil: https://www.jstor.org/stable/1811100 [Accesat: 20.08.2025]
7. OIM. Migraţia în scop de muncă: Profilul şi provocările actuale ale lucrătorilor migranţi moldoveni în principalele ţări de destinaţie, 2020. Disponibil: https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbdl266/files/documents/Migratia%20in%20scop%20de%20munca_5.pdf [Accesat: 25.09.2025]
8. SAVELIEVA, G., ZAHAROV, S. Migrația și piața muncii ca provocare la o convergența regională în Republica Moldova. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice.* 2021b, nr. 3. ISSN 1857-2294.
9. PIORE, M. L. *Birds of passage: migrant labour in industrial societies.* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1979. 229 p. ISBN 9780521224529.

Date despre autor:

Aurelia MAMOLEA, doctorandă, Școala doctorală „Științe Sociale”, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0009-0006-2404-0017
E-mail: mamolea.aurelia@gmail.com

Prezentat: 01.10.2025